

АКОМОДАЦІЯ, АСИМІЛЯЦІЯ ТА ДИСИМІЛЯЦІЯ ЗВУКІВ.

У мовленнєвому потоці звуки, що стоять поруч, взаємодіють один з одним.

Якщо сусідять звуки однієї категорії, то йдеться про явище **асиміляції (уподібнення)**, або навпаки - явище **дисиміляції (розподібнення)**.

Якщо сусідять звуки різних категорій, то взаємодія між ними має характер **акомодації (присотування)**.

АКОМОДАЦІЯ – (лат. *accomodatio* «присотування») - часткове присотування вимови суміжних приголосних і голосних звуків (звуків різних категорій). Це зміни якісного характеру.

За напрямком:

А. прогресивна – А., при якій артикуляція наступного звука присотується до кінця артикуляції попереднього звука, пор. *тук* і *ток, наи*.

А. регресивна – коли кінець артикуляції попереднього звука присотується до початку артикуляції наступного звука, пор. *дьоготь, просьба*.

АСИМІЛЯЦІЯ – (лат. *assimilatio* «уподібнення») – взаємне присотування звуків однієї категорії (один до одного) в потоці мовлення.

За результатом:

Повна А. - така А., коли один звук ототожнюється з іншим, і два різні звуки стають однаковими, напр., *зжити* – [ж:і́ти^с], *цікавишся* – [ц'іка́вис':а], *лється* – [л 'éц':а]

Часткова А. - така асиміляція, при якій звуки уподібнюються частково за певною ознакою (глухість - дзвінкість, твердість - м'якість тощо), напр.: *вокзал* – [вогза́л], *снідати* – [с'н'ідати^с].

За напрямком:

Прогресивна А. - вплив попереднього звука на наступний (як живе явище укр. мови поширена мало), напр.: *стіна* – [с'т^н іна́], в історії мови слово *бъчела* змінювалося на *бчела* і далі – [бджола́], *Ганця* – [Ган'дз'а].

Регресивна А. - вплив наступного звука на попередній, напр., *боротьба* – [б^оор^оод'ба́], *легко* – [лэхк^оо].

Оглушення приг-х - (асим-я регресивна за глухістю) - заміна дзвінкого шумного парним глухим:

а) префікса (або прийменника) **З** перед [**к, ф, п, т, х**], що передається на письмі **С** :
спитати, стиха, сфотографувати;

б) частково у вимові кінцевого **З** у префіксах (або прийменниках) **роз-, без-**:
розписка [р°оспіска], безславно [бе"зсла?н°о],

в) приголосного [г] перед [к, т] у словах: **нігті [н'іхті], кігті [к'іхті], легко [лехк°о], вогко [в°о'хк°о]** та похідних від них утвореннях.

Одзвінчення (*асиміляція регресивна за дзвінкістю*) - заміна глухого парним дзвінким під впливом наступного дзвінкого шумного приголосного, напр.:

боротьба → [б°ор°од'ба], просьба → [пр°об'ба], вокзал → [в°огзál], хоч би – [х°оджбі].

За м'якістю:

Передньоязикові **д, т, з, с, ц, л, н, дз** перед наступними м'якими пом'якшуються:

пісня [п'іс'н'а], повість [пів'іс'т].

Напівпом'якшені приголосні (губні, шиплячі, задньоязикові, глотковий) на інші приголосні не впливають: **двір [дв'ір], збір [зб'ір].**

ДИСИМІЛЯЦІЯ – (лат. *dissimilatio* «розподіблення», від лат. *dissimilis* «несхожий») - заміна одного із двох однакових щодо способу творення *приголосних* звуків у межах одного слова на інший звук, відмінний щодо способу творення.

Графічна Д. - розподіблення, відтворене на письмі, напр., **рушник, соняшник.**

За напрямком:

Прогресивна Д. - зміна другого приголосного звука у сполученні двох, напр.,
близ-ш-ий → ближший → ближчий.

Регресивна Д. - зміна першого звука у сполученні двох, напр., **хто ← кто ← кѣто,**
вед-ти → жет-ти → вести, ручь-ник → рушник

В УМ Д. є виявом історичних змін. В усній мові процеси Д. можуть кваліфікуватися як ненормативні, напр.: **транвай** (замість **трамвай**), **колідор** (замість **коридор**).